

Rafel Pastor i Cantizano

A PROPÒSIT DE CONSENS I FUTUR

Introducció.

En un espai de temps relativament pròxim s'han succeït algunes reflexions públiques respecte a la situació actual de la llengua valenciana i a la necessitat de resoldre el denominat *conflicte llingüístic valencià*. Ademés, s'han realitzat també en este temps algunes charrades on s'ha abordat, des de diferents *sensibilitats*, la situació del nostre idioma i les seues perspectives de futur, al respecte de tot lo qual voldríem reflexionar en veu alta alguns aspectes que trobem pertinents, parlant de *consens i futur*.

Sobre els conceptes de consens i de futur.

Per a parlar de *consens i futur* recordaré una conferència a la qual vaig assistir —ya fa d'això algun temps— i en la qual se feu us d'estos mateixos conceptes, encara que la matèria de que tractà aquella charrada fon molt diferent de la que ens ocupa; pero trobe oportú recordar-la ací.

Fon ab motiu del procediment de revisió del Pla General d'Ordenació Urbana de València, encara en tramitació, que l'Ajuntament del Cap i Casal organisà en la primavera d'estiu de 2008 una sèrie de charrades en torn de diferents qüestions relatives al propi Pla o al desenvolup històric i futur de la ciutat. El *Pla General*, com és conegut de tots, és el document legal que marca el desenvolup urbanístic de la ciutat i per tant la transmissió legal del sol. En aquelles conferències participà una àmplia nòmina d'especialistes i de tècnics qualificats que abordaren diverses facetes del passat, del present i del futur de la capital valenciana.

D'aquelles intervencions, vullc recordar especialment la del sociòlec guipuscoà **José Miquel Iribas**. Cap al final de la seua exposició, Iribas volgué donar la seua opinió del Pla fent us de dos conceptes imbricats ab els de *consens i futur*, com són els de *pacte i utilitat*.

En primer terme, seguint el seu dir, el Pla General, en tant que document legal del devindre urbanístic municipal, deu ser entés com un document que aüna esforços i concernix a diferents interessos que és menester fer convergir. És per això mateix —afirmava— que ningú podrà estar

mai d'acort ab tot el Pla, perque el propi concepte de *pacte*, d'acort de *compromís*, implica necessàriament una cessió de tots els agents per a que l'acort puga aplegar a vènit. No hi ha per tant *pacte* sense *cessió*. Quan hi ha interessos no sempre coincidents és dubtós parlar de *pacte* quan un agent participant no flixa ni cedix cap de les seues exigències.

En segona instància, una atra valoració del Pla prové de l'anàlisi de les perspectives de futur que es complixen en el document. Evidentment, continuem seguint-lo, l'acort implica que totes les parts han de vore *suficientment satisfetes* en ell les seues expectatives de futur. Per tant, l'acort no és possible sense que garanteix la seua *utilitat* per a que tots els participants vegem complides les seues expectatives i els seus desijos mínims de futur.

En definitiva, de les paraules d'Iribas, la caracterisació del *pacte* pot sintetisar-se en un consens on tots han de cedir alguna cosa, on no és sempre possible estar d'acort absolutament ab totes les coses pactades, i també per eixa vocació d'*utilitat* per a conseguir uns objectius en el futur, per eixa voluntat que el *pacte* permeta avançar en la consecució d'uns objectius mínims, desijats per cada agent participant de cara al pervindre.

Al voltant de la situació actual.

Una primera aproximació a la nostra realitat constata que l'Acadèmia Valenciana de la Llengua és l'institució en la qual recau la fixació del model de llengua oficial, segons arreplega l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana de 2006, i per tant el corpus legal valencià.

D'atra banda, el model de llengua emanat de la Secció de Llengua i Lliteratura Valencianes de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana, que és ensenyat per Lo Rat Penat, és usat per una part de la producció en valencià, sense entrar a valorar si és més o manco numerosa o de major o menor qualitat; supon una producció digna a pesar que no poques voltes és amagada o ignorada. Talmateix, ab el nou marc legal, este model ha perdut l'opció de ser usat oficialment per l'administració valenciana o pel sistema educatiu valencià.

S'ha dit que este model *ha fracassat*, pero difícilment pot afirmar-se des del moment en que no ha tingut l'oportunitat ni ha contat ab els mijos que, per eixemple, s'ha posat a l'alcanc del *model oficial*. Evidentment el *fracàs* és menester entendre'l des de l'òptica que no ha devingut *el model majoritari*, que és si fa no fa l'objectiu últim de la creació de qualsevol model; pero l'afirmació crua d'este fet no pot servir per a amagar uns atres fracassos, com ara el fracàs a l'hora del model de la AVL. Evidentment, al model oficialment implantat se li ha de fer responsable del descens de l'us social del valencià; tampoc ha servit per a augmentar l'orgull i l'identificació del parlant ab el model lliterari. Tot això ha dut a un replantejament del *model* des

de les pròpies files de l'oficialitat, com se desprén per eixemple d'estes paraules d'Abelard Saragossà¹:

La relació poc equilibrada entre el valencià viu i la llengua escrita ha creat una «distància excessiva» entre el valencià popular i la llengua considerada culta. Crec que, l'estudi dels llibres dels huitanta i els noranta que divulgaven el model lingüístic tingut per culte, mostraria que, la separació lingüística dita, ha anat acompanyada de la minva d'una característica que tenien Sanchis Guarner i Enric Valor: explicar el valencià potenciant la identificació, l'adhesió i l'orgull dels valencians a la nostra manera de parlar.

El replantejament del model obert ha dut a considerar algunes qüestions lingüístiques tradicionalment defeses des de la normativa de la RACV, com ara la distinció **-iste/-ista** pròpia del valencià; pero en eixe procés no hi ha hagut un reconeiximent a la normativa que ha salvaguardat l'us lliterari d'una forma viva de la llengua que ha tardat anys en ser reconeguda des dels posicionaments del *catalaniste lingüístic oficial*.

La no consecució d'un model de llengua únic, unitari per al conjunt del valencià i el català, és sense cap de dubte un fracàs absolut del fusterianisme dut al camp lingüístic, que s'escampà en els 60 i 70 i que també forma part dels fonaments del nostre *conflicte lingüístic*; és per això que, mentres que la busca d'un model propi valencià —sense haver d'entrar a considerar necessàriament la *qüestió llengua o dialecte*— pot ser assumible des de l'òptica dels seguidors del model de la RACV —els qui de fet ya venen usant un model propi valencià—; pel contrari devé un glop amarc per als *unitaristes*²:

...tot i que la derrota del secessionisme sembla clara (els “unitaristes” sembla que són clara majoria), voldria insistir en la més que probable opció dialectalitzant del nou ens de referència normativa al País Valencià. Si es confirmés aquesta predicció, podríem veure'ns abocats, en un temps relativament curt, a un procés de “galleguització” del valencià.

¹ Saragossà, 2007:21.

² Pradilla, 2004:140.

Encara tot això, hi ha circumstàncies que no poden obviar-se. D'antuvi, no pot defugir-se l'efecte de vinticin anys d'aplicació del model unitariste en el sistema educatiu i en l'ensenyança de l'idioma, per on han passat milers d'estudiants. Fa unes dècades era impensable que els chiquets valencians estudiaren en valencià en l'escola; que ho facen hui és un avanç per a la recuperació de la normalitat llingüística del nostre poble i hauria de ser una garantia per al futur de la llengua.

Unes atres calces és còm és el valencià que s'ensenya, en torn de lo qual ya s'ha parlat prou voltes i no cal insistir ací; no obstant això, s'ha de reconéixer que en qualsevol cas és un model que ve regulat des de les instàncies polítiques dels representants que els valencians votem. És cert també que, atés que la qüestió de la llengua no és una preocupació en la nostra terra capaça de condicionar un vot, també se pot afirmar que no hi ha hagut mai una consulta popular sobre quin és el model de llengua que els pares valencians volem que s'ensenyen als nostres fills en les escoles. Ausades que és cert, pero tenim lo que tenim, i té també una certa llegitimitat, com s'ha dit.

A pesar que s'ha parlat prou del model, generalment se desatén les implicacions que el model de l'educació té en la relació familiar, no ya en les famílies castellarparlants on els chiquets s'ensenyen i apliquen les regles del valencià que deprenen en l'escola, sino en aquelles famílies valenciaparlants on el model de llengua ensenyat en l'escola topa ab el model de llengua de la llar. Potser seria menester profundisar en la consideració d'estes circumstàncies, on sempre hauria de prevaldre la consciència que cal usar el valencià i despullar-lo de la conflictivitat que espanta als usuaris; pero no sempre s'ha contemplat l'anàlisi de les diferents respostes per les quals eixa conflictivitat, eixa amarga comprensió de la divergència entre la llengua parlada transmesa de generació en generació i la llengua ensenyada en l'escola, no ya la conflictivitat que es puga llegir en els diaris, sino la que es troba en el propi sí de la família, se transmet o se resol, i a quin preu agre. Més encara quan molt del personal docent que impartix l'assignatura de valencià no s'ha reciclat per a assumir els canvis de la doctrina oficial en torn del model de llengua, que els ha hagut en els últims anys, sino que molts dels professors *de la vella escola* continuen transmeten consignes ya desfasades respecte del model de llengua i encara les consideren *més llegitimades* que no les noves.

No es pot obviar tampoc les proves de valencià organitzades per la JQCV, per a les quals s'han realitzat entre 1986 i 2006 més de 960.000 matrícules. És cert que moltes d'estes matrícules poden correspondre a persones interessades en les ventages del títol oficial i no en el futur de l'idioma, pero no cal contrastar esta sifra ab la dels pocs alumnes que cada any cursen classes de valencià impartit en les aules de Lo Rat Penat; si acodim a les darreres sifres publicades pel

propi Rat Penat, en el curs 2009-2010 se matricularen en els cursos de llengua un total de 44 alumnes.

De la comparació pot colegir-se dos conseqüències que pareixen d'entrada evidents. D'una banda, si l'us del valencià minva, atés el pes que el model de la RACV té en l'ensenyança i el paper que juguen els usuaris de les normes de la RACV en conjunt, és ilusori i faltà pensar que la seua sola existència siga un impediment real per a la normalisació de l'us del valencià. D'atra banda que no podrà construir-se un futur valencià en la nostra terra a pur d'abnegats esforços titànics personals; més encara quan hi ha una sèrie de vetigals que condicionen el desenroll i la percepció del model de la RACV.

En primer terme, deu senyalar-se la sovintejada falta de voluntat de guanyar el futur, que ha conduït a un cert *deixar fer*, a esperar més aïna que el futur nos descobrixa a nosatres, refermant-nos en la certa —ausades que ben dèbil— que la veritat surarà, sense fer una valoració veraç del context. En eixe sentit pareix que haja hagut més preocupació per voler salvaguardar una tradició de temps passats que no en bastir un projecte de futur, ab uns objectius i unes estratègies definides. Només aixina s'explica l'escassa reacció del món cultural valencianiste davant d'aspectes que posen en qüestió el futur del valencià: el requisit llingüístic, el futur de les llínees en valencià, l'us del valencià per les administracions... En açò, moltes voltes s'ha otorgat més transcendència al desacort ab el model usat oficialment que no al plantejament realiste de la conjuntura. Per a la majoria de *conscienciats* en l'avanç de l'us social del valencià (per més que *eixe* valencià) segur que estes són qüestions importants, i esta desconexió de les demandes socials dels *conscienciats* de l'importància de l'us i recuperació del valencià en la nostra societat no és atre que un factor més que no ajuda gens a la nostra percepció, ni a posar en evidència certs tòpics malintencionats.

La falta de coherència interna no ajuda gens tampoc, més encara quan l'obra de l'Institució que sosté la normativa permet diferenciar clarament la línea seguida per la Secció de Llengua i Lliteratura Valencianes de les seguides per unes atres seccions que usen majoritàriament el castellà, refermant també en açò el tòpic. La defensa d'un model propi fet en la pròpia Institució només assumit per la Secció i alguna honrosa excepció té ben poc de trellat, lo qual se traduïx que molta de l'intellectualitat lligada a les institucions impulsores de la normativa de la RACV ha mantingut el castellà com a única llengua, fent una image d'institució acastellanada, de defendre la purea del nostre idioma pero a pur de no usar-lo.

És menester afegir l'incoherència dels qui oponen el paper de la RACV i LRP front al model catalanizat, per en acabant no l'usen, o pijor encara preferixen no seguir-ne cap. Encara més, molts que han apostat per una defensa del posicionament llingüístic de la RACV i de LRP no han

tingut al mateix temps la mínima coherència de fer l'esforç de passar per les aules de LRP per a aprendre a escriure el valencià ab correcció, i cometem a sovint tantes faltes en els seus escrits que resulta inadmissible en qualsevol llengua de cultura.

Un altre factor de percepció negativa a considerar, ab alguns exemples ben recents, és l'alineació continuada ab alguns partits polítics, com ara el mateix que creà la AVL i proscrigué per via estatutària la concessió de subvencions públiques a les obres que no segueixquen la norma de la dita AVL. Evidentment, no es pot malparlar de l'obra mentres s'homenaja a l'autor, tacant ab això el valor de l'independència i negant el patrimoni que suponen la pluralitat, els quals són valors que haurien de col·locar la defensa de l'idioma i de la valencianitat molt per damunt de les opcions polítiques individuals.

Al remat, tornant als conceptes de consens i futur, el valencianisme cultural ha fluïxat en ells en el seu decórrer; ni s'ha enfortit el consens intern ni s'han refermat les bases per a aconseguir objectius de futur. No cal recordar la fragmentació del valencianisme per un consens trencat on prevalgueren les raons de cadascú sobre el valor superior del consens; ferida incisa que ha aplegat fins als aspectes personals, però que contràriament a sanar-se ab el temps ha perdurat a pur de personalismes transmesos, lo qual ha endenyat l'imatge que devia ser unitària i és pel contrari conflictiva dins d'un dels bandos en el *conflicte real* ab majúscules.

Si ad això afegim l'avanç del castellà i de l'anglès a costa del valencià, per un mal entés cosmopolitisme o per una voluntat política no indissimulada de *finiquitar* l'ús social del valencià, no cap dubte que és inexcusable que nos plantegem forçosament cap a ón nos dirigim i tractem de trobar una eixida des del *consens* i que siga més encara *útil per al futur*.

Des d'unes altres caents, a l'hora de valorar la situació actual hi ha coses que no cal obviar tampoc. És plenament defendible que el valencià té tot el dret per a ser considerat una llengua ab una codificació pròpia distinta de la del català, que siga molt més respectuosa ab la seua realitat que no aquella, desenrollada bàsicament per al dialecte oriental del català. Això no obstant, per unes raons o unes altres, una majoria dels usuaris de la llengua no ha apostat per un model valencià de llengua, sino que ha assumit passivament o activament el model català que venia aplicant-se des del primer terç del segle XX.

El model de la RACV, ab totes les seues coses bones que vullgam vore-li i que ausades té, difícilment serà ja, tot ell sancionat, un model ab possibilitats de tindre futur com a model oficial i del sistema educatiu. Difícilment se conseguirà ni des del convenciment ni des de l'imposició; fa temps que ja no és assumit per cap de partit polític, ni minoritari ni molt menys ab possibilitats de ser majoritari. Com és conegut, el model —o el canvi de model— o be s'alcansa per una

revolució de les masses que no s'ataïlla o be des de les instàncies de la política, que ni s'ho planteja ni ho considera.

Dubtes raonables.

Algunes veus reclamen un nou impuls a la *Acadèmia Valenciana de la Llengua*, que és l'institució ab la comesa estatutària de regular l'us del valencià, segons reconeix el nostre marc legal. En esta nova espenta se considera a l'hora la necessitat d'una actitud dialogant ab la RACV i Lo Rat Penat, institucions que marquen i ensenyen la normativa de la RACV; lògicament ab la voluntat última de resoldre el *conflicte* que supon que dos institucions del nom històric de la RACV i LRP discrepen del model oficial. Vist el pes que en la nostra societat té un model —el de la AVL— i l'atre —el de la RACV—, sorprén l'interés en acabar el conflicte des d'alguns sectors de l'oficialitat, quan el model oficial dispon de tots els mijos. Pero si alguna cosa preada conserva el model de la RACV i LRP és la legitimitat de presentar-se com un feu on s'acovila una personalitat més genuïna i, conseqüentment, un model més acostat al valencià parlat; és justament ahí on coixeja el model de la AVL. És raonable dubtar que no siga eixe el ver interés perque ací la AVL ya té el poder i els diners. Més encara perque la AVL ha fet el seu model de llengua i ara no ve a consensuar-lo: en acabant ha vingut a que li l'accepten.

Pero d'entrada serà menester reconéixer que acabar ab el conflicte ha segut sempre l'obligació de la AVL; si despuix de tretze anys des de que s'aprovà la seua constitució encara perdura la *qüestió* irresolta, alguna responsabilitat haurà de tindre per haver incomplert aquella missió fonamental que tenia assignada, si és que de bona veritat ho era.

Hem estat perdent el temps i continuem per tant en el punt de partida. Pero des de llavors lo que sí ha avançat en els actes de la AVL ha segut l'afany de posar tota la seua atenció inicial únicament en l'objectiu d'imprimir en paper legal la doctrina que venia ya aplicant-se des de l'oficialitat, de crear un corpus legal que sacralisara l'unitat de la llengua i es garantisara ab la llei a la mà que els partidaris *unionistes* no perdrien més recursos en els tribunals. Això encara que es decepcionaren moltes de les esperances que, també des del costat del *secessionisme llingüístic*, s'havien albergat en torn del paper de la nova institució autonòmica a l'hora de dictaminar un model de llengua valencià.

Despuix de passats tots estos anys, despuix d'admirar quina ha segut la seguida de les actuacions de la AVL, és lògic almenys un cert regomello, una certa quimera d'incredulitat. Més encara perque l'impuls del paper que la AVL ha de jugar —i desenganyem-nos, vullgam o no, jugarà— se demana precisament als qui han segut obviats en la seua trayectòria vital. Si la Acadèmia Valenciana de la Llengua no té a hores d'ara el reconeiximent, el prestigi i el pes social

que hauria de tindre com a depositària de la funció que llegalment té assignada, no és just que l'esforç necessari per a la consecució d'eixos objectius haja de reclamar-se ara precisament al sector que ha segut marginat des de la pròpia AVL a l'hora de donar a llum el seu model de llengua oficial.

Des de l'inici, des de la seua mateixa llei de creació i encara més des del dictamen que justificà políticament la seua creació, la doctrina que fonamenta l'activitat de la AVL ha partit d'una —enrevessada en la forma pero clara en el fondo— definició de la relació del valencià ab les llengües parlades en Catalunya, les Balears i uns atres territoris. Tractant d'oferir llectures alternatives a l'interpretació sacralisada per l'historiografia de la llengua catalana impulsada pel nacionalisme català, algunes veus encapçalades per **Lluís Fornés** han vingut a reivindicar el paper del *diasistema occitanorromànic* com a marc de referència del valencià. En ell —explica la tesis de Fornés— la nostra història llingüística encaixa i troba sentit en el continu de temps des dels trobadors fins a l'actualitat, posant al valencià en el lloc que li pertoca al costat de les atres llengües d'oc de les quals és germana, com ara la dels catalans, la qual, segons esta rellectura de la nostra història llingüística, no jugaria ya el paper de *rovell de l'ou* que ells voldrien. Posteriors puntualisacions que uns atres han fet de la tesis de Fornés, han vingut a propondre un doble diasistema distinguint a banda i banda del Pirineu, pero de totes maneres el problema sempre radicarà en l'acceptació d'esta interpretació de l'història per part de Catalunya i en l'actitut adoptada allí. Moltes voltes el catalanisme no ha sabut —o volgut— interpretar l'efecte que algunes acomeses seues d'acció o paraula tenen més allà dels seus límits. També és cert que en Catalunya alguns comencen a traure trellat i abandonar les creences inoculades pel nacionalisme català en torn de l'història de la seua llengua, del *País Valencià* i dels valencians.

És per tot això que la tesis de Fornés és assumible des d'esta banda, pero no ho és tant des de l'ideari bastit pel catalanisme i arraïlat en Catalunya per a justificar l'equació *llengua = nació* i donar-li llustre. És una qüestió capital si el catalanisme voldrà revisar la seua megalòmana interpretació de la seua —també estesa a la dels atres— història llingüística, bastida *ex professo* per justificació de la seua història com a *nació*, a pur de satisfer els interessos de la seua classe burgesa. És transcendent per a que la qüestió de la llengua puga ser llegida ab naturalitat, no ab la violència distorsionadora que introduí la pretensió d'usar-la ab la finalitat de justificar una certa voluntat política.

Les teories sobre l'orige del valencià o la seua realitat huit segles arrere han de tindre ya nula importància des de la perspectiva de les necessitats de la llengua en els nostres dies. No podem condicionar el futur a una determinada interpretació del passat, més encara quan s'òbrin camins de pensament que permeten otorgar al nostre idioma el seu paper històric dins del conjunt del diasistema de les llengües d'oc; encara aixina, molts dels intel·lectuals que pareixen proclius a

combregar ab esta via de resolució no han pegat encara el pas que caldria —o l'han pegat tímidament— i continuen acovilats davall del benestar que proporcionen les ales de l'oficialitat. No hi ha un pas avant decidit i valent per a buscar el consens per aquells conscients que besllumenen en la fosca consciència que el model oficial té bona cosa de responsabilitat en el decaïment de l'us social del valencià. La qüestió no es pot dilatar eternament en el temps; no podem esperar quaranta anys més, com en el cas del reconeixement de part de la riquesa del nostre lèxic, foragitat fins fa poc per la doctrina oficial de qualsevol registre tingut mínimament per cult o lliterari.

Mentres l'interpretació de l'història estiga somesa a interessos d'una determinada intenció política serà ben difícil que varie la situació actual. En el pla idiomàtic, mentres el criteri de convergència sacrosanta del valencià ab el català prevalga per damunt de la pròpia realitat llingüística i sociolingüística del valencià hi haurà poc de marge d'avanç.

En resum, ab l'actual situació, és difícilment sostenible que la causa de la devallada de l'us del valencià estiga causada exclusivament pel manteniment de les seues posicions per part de la RACV i LRP. El pes d'estes marques pot ser molt important simbòlicament, pero no ho són tant en la pràctica. El número d'alumnes que acodixen a les aules de LRP és mínim front a tots els alumnes que passen per l'ensenyança pública o per les proves de la JQCV. El model de la RACV no té tampoc una transcendència apreable en els mijos de comunicació públics. No hi ha més que desequilibri flagrant entre els mijos a disposició de l'escampament del model oficial de llengua i el model de la normativa de la RACV. Per tant, és un destrellat atribuir al posicionament de la RACV la pèrdua de pes social del valencià en el sí de la societat valenciana. Si evidentment el model de la normativa de la RACV ha fracassat en tant que normativa ab possibilitats de devindre normativa oficial, no pot usar-se la seua existència per a amagar la realitat del fracàs del model oficial com a model sentit com a propi pels parlants, cohesionador i capaç de conseguir un enorgulliment dels usuaris que redrece el paper de la llengua valenciana en la nostra societat. Si ab tots els mijos posats a l'alcanç d'eixe model no ha quallat entre els valencians, serà menester exigir almenys un poc d'autocrítica i no tirar-li les culpes als atres.

El paradoxal —i ilustratiu— cas del topònim *València*.

S'ha dit que l'aplicació del criteri polític de convergència idiomàtica ab el català és, a banda de contrari a un plantejament en tèrmens de ciència, contraproduent per al futur del valencià. Això perque antepone interessos polítics a la perentorietat de l'identificació dels parlants ab el model de llengua lliterari i el consegüent *enorgulliment* que seria menester esperar. Un cas paradigmàtic de l'efecte de l'aplicació del criteri de convergència a pesar de la constatació

científica de la realitat és el del topònim *València*. Ho vorem repassant qué han dit autors significatius en la codificació del valencià, segons han deixat escrit en la seua producció llingüística, evidenciant per qué el corpus toponímic de la Generalitat ha oficialisat el topònim ab **e** oberta contràriament a com la pronuncien tots els valencians.

Sense cap d'ànim d'entrar en la sovintejada *qüestió de noms*, no es pot deixar de reconèixer l'importància que socialment té el nom de la ciutat capital i del país dels valencians per a nosatres mateixos; importància evident perquè del topònim matriu s'han generat les denominacions que ab més o manco llegalitat o fortuna han designat el nostre territori i la nostra secular organització política —*València, Regne de València, País Valencià, Regió Valenciana, Comunitat Valenciana...*— o el nostre gentilici de poble —*valencià*— o l'aplicat a les coses que són pròpies de la ciutat, directament emparentat ab el seu ètim llatí —*valentí*—.

El nom té, evidentment, molta transcendència, pero volem defugir qualsevol plantejament que podrà incórrer en allò que no és, decididament, l'objecte d'estes línees, obviant l'opció d'enunciar un juí de valor al voltant d'un assumt, el de la *qüestió de noms*, que no té res a vore en allò que volem significar i que, per tant, no correspon fer ací.

És un fet, a pesar de lo que poguera pensar-se, que la *qüestió* del topònim *València*, i més concretament de quin és el timbre —obert o tancat— de la seua vocal tònica, no ha ocupat excessivament l'atenció dels ortògrafs valencians; moltes voltes, l'absència de mencions a soles evidència que sense dubtes l'assumt de quin és el citat timbre no era precisament polèmic: era objectivament obvi. Ab tot i això, en la *Gramàtica normativa valenciana* de la *Acadèmia Valenciana de la Llengua* se realisa un comentari en torn de l'ortografia del topònim que justifica que posem l'atenció, encara que siga breument, en la *qüestió del nom*. Açò motivat perquè el dit comentari planteja una determinada ortografia del topònim en funció exclusivament del criteri d'evitar una *excessiva discrepància* entre les *diferents varietats de la llengua*, vol dir, entre el valencià i el català; la qual cosa queda expressada aixina³:

A fi d'evitar una excessiva discrepància entre les diferents varietats de la llengua, també porten accent greu —tot i pronunciar-se habitualment amb e tancada en valencià— dos paraules gramaticals d'ús freqüent (el pronom relatiu i interrogatiu tònic què i la conjunció perquè) alguns cultismes i neologismes esdrúxols o plans acabats en consonant (èter, sèsam, plèiade, bèstia, sèrie i època) i el topònim València.

³ AVL, 2006:48.

Tal determinació de fixar per *política lingüística* (o *lingüística política*) l'ortografia d'un vocable —en este cas *si fa no fa* el nostre *topònim major*— en virtut d'una determinada voluntat que no es referma de fet en una realitat, sino solament a pur de la pròpia voluntat, justifica que en este repàs nos detingam, només que siga per un breu espai, a vore qué han dit els nostres ortògrafs al voltant del nom —si han dit alguna cosa— o almenys cóm han escrit el nom de València, més encara si tenim en conte que les determinacions de la AVL són d'obligada observància per a l'Administració valenciana.

Com s'ha dit, no tots els texts han abordat la qüestió, pero aguantant-nos als primers texts sobre ortografia valenciana, gens afectats per la *polèmica*, podem recórrer a l'ortografia per a seguir a través de la seua escritura cóm és la **e** del nom. Açò perque, segons les regles d'accentuació que seguiren Llombart, Nebot i Fullana, tota **e** oberta tenia d'anar marcada gràficament ab l'accent greu.

Considerant açò, i encara que Llombart no cità res en torn d'açò en el *Ensayo de ortografía lemosino-valenciana*, podem acodir a les pàgines del seu *Diccionario* i trobem allí l'entrada *Valencia* al costat d'unes atres com ara *prudència*, *ausència*, *audiència*... Vol dir, Llombart senyalà correctament l'obertura de les paraules terminades en **-ència**, pero no accentuà el nostre topònim, lo qual denota que no considerava que la **e** fora en este cas una **e** oberta.

La mateixa cosa trobem en els *Apuntes* de Josep Nebot, qui escrigué allí *Valensia*⁴ i no *València*, de lo qual se colegix que per ad ell la vocal també era tancada. Uns anys més tart, en el *Tratado de ortografía valenciana clásica*, Nebot tornà a deixar-ho ben palés⁵:

*Se escribirán siempre con c las voces terminadas en encia, como
Valencia, ciència, prudència...*

També la considerà tancada Fullana, qui escrigué sempre *Valencia*⁶, i no *València*, com l'haguera escrita en cas de considerar que la vocal era oberta. Fem notar que Llombart era valentí, pero Nebot i Fullana no ho eren; el primer era de Vilarreal i el segon de Benimarfull, i per tant no hi ha motius per a sospitar que no estigueren aveats a distinguir clarament la /e/ i la /ɛ/.

⁴ Nebot, 1894:141.

⁵ Nebot, 1910:66.

⁶ Se troba escrita aixina, per eixemple, en l'introducció de la *Gramática: "Reine de Valencia"* (Fullana, 1915:17) o en el pròlec del *Compèndi: "ciutat de Valencia"* (Fullana, 1922:7). En el pròlec del *Vocabulari ortogràfic* de 1921 trobem a l'hora "*la ciutat de Valencia, ab tot lo seu Realme*" i més avall "*excelència*". En la *Ortografia valenciana* de 1932 trobem novament *Valencia* (v.gr. p. 41).

A pesar de tot açò, les primeres cites del topònim ab l'accent greu, vol dir, *València*, les trobem en les dos obres que introduïren les regles ortogràfiques del IEC en l'ortografia valenciana: la *Gramàtica valenciana* d'Ortin Benedito⁷ i *La llengua valenciana* de Lluís Revest⁸. L'arreglaren també ab accent obert les *Bases ortogràfiques* de 1932, on el topònim apareix citat tres voltes⁹.

En la *Ortografia valenciana* de Carles Salvador, de l'any 1934, la resposta al preguntat se troba en la mateixa portada: *València*. En unes atres obres de Salvador, com ara les distintes edicions de sa *Gramàtica*, també trobem usada la forma ab la **e** oberta¹⁰.

Encara que també escrigué el topònim accentuant la **e** oberta, Manuel Sanchis Guarner nos oferí a lo manco comentaris interessants sobre el particular en la seua *Gramàtica valenciana*; ho feu, no obstant això, en l'apartat dedicat a la fonètica, no en el dedicat a l'ortografia¹¹. Sanchis senyalà com u dels casos on se dona la /ɛ/ en valencià el corresponent a “*les paraules cultes en què hi ha i en la síl·laba que va darrera de la vocal tònica*”, pero cità algunes excepcions entre les quals trobem *València*, que transcrivé fonèticament ab **e** tancada, vol dir —ab els símbols fonètics actuals—: [va'lensia]. Pero el llingüiste valentí afegí en una nota al peu:

*Encara que la paraula València es pronuncia amb **e** tancada, convé escriure-la amb è i pot rimar amb les paraules cultes terminades en -ència...*

Un atre autor especialment ilustratiu en el cas que tractem és Josep Giner i Marco, qui deixà diverses cites sobre l'assunt; no ho feu en la seua introducció a la primera edició del *Diccionari de la rima* de Ferrer Pastor, sino en alguns articles. Aixina, en un article de 1938 titulat “*Les e tòniques del valencià*”¹², l'autor digué senzillament “*La e de València és també tancada*”.

En un atre article publicat en 1951, ab el títol de “*L'accentuació ortogràfica en valencià*”¹³ també manifestà:

⁷ Ortin, 1918:4.

⁸ Revest, 1930:71.

⁹ En el text de la Biblioteca Valenciana en les *bases* 22, 23 i 32 i en el text del *Vocabulari ortogràfic* de Carles Salvador en les *bases* 22, 23 i 34 (Salvador, 1933:9 i 10).

¹⁰ Salvador, 1951:31 o en la pròpia portada de la tercera edició de 1959.

¹¹ Sanchis, 1950:72-73.

¹² Reproduït en Ferrando, 1998:61-72. La cita està en la p. 68.

¹³ Inclòs en Ferrando, 1998:154-158. En la p. 157.

El mot València en valencià es pronuncia amb e tancada, però se sol escriure habitualment, per excepció, com en barceloní: València.

Continuant ab Giner, en un atre artícl dedicat a la Gramàtica del mateix Sanchis tornà a reiterar-se de forma encara més clara¹⁴:

La e de València és etimològicament tancada en valencià. Caldria esperar VALÈNTIA > Valença, però el manteniment de la i s'explica per la pronunciació tradicional d'un nom propi tan usat i important i, a més, per ser la conservació antiga des seu adjectiu popular valencí, valencina amb la seua i. La grafia i pronunciació del mot València requerix una remarca. En primer lloc és evident que cal pronunciar-lo amb e tancada en valencià. En segon lloc, es pot acceptar la grafia del Diccionari ortogràfic amb l'us de l'accent greu (València), ja que es tracta d'un mot propi i per motius d'unitat ortogràfica amb els catalans. En les rimes, evidentment, València, pronunciat amb e tancada, no té cap rima en valencià (com Sant Vicent, amb e oberta). Per això en poesia cal acceptar la convenció poètica fònica de pronunciar-lo a final de vers amb e oberta, on rima amb tots els mots erudits en -ència, que tenen e oberta.

Intercalat en el cos del propi *Diccionari de la rima* també se troba una atra acotació de Giner respecte a la pronunciació de València dins del conjunt de les paraules terminades en **-ència**¹⁵:

La e de la terminació -ència és oberta, excepció del mot València, que té e tancada en valencià com en els mots en -ença, per ser mot d'evolució popular, malgrat la i conservada per topònim. Amb tot i això, sent València un mot de rima fènix en valencià, és tradicional entre els poetes valencians de fer-lo rimar amb els

¹⁴ En Ferrando, 1998:280-293. En la p. 283.

¹⁵ Reproduït en Ferrando, 1998:512.

mots en -ència, sonant en les rimes amb pronunciació koiné amb e oberta.

Despuix de les cites concloents de Josep Giner, uns atres autors no entraren en la qüestió, com ara és el cas d'Enric Valor i les seues tres obres gramaticals, on no es referí a la circumstància de la **e** de València a l'estudiar la **e** oberta¹⁶.

En les gramàtiques de Lo Rat Penat de 1976 i 1977 se recuperà l'accent tancat de València, com figura directament en la seua portada, lo mateix que en l'edició de les *Normes de l'Acadèmia* de 1979 i la seua reedició de 1981. Abans d'això, Miquel Adlert havia exigit la correcció de l'us de l'accent greu en el topònim¹⁷:

En tot el Regne de València es diu València. Els noms de les coses valencianes són cosa dels valencians, i no dels catalans ni dels filòlegs que entre uns i atres pretenen variar els topònims valencians. ¡És cosa del poble valencià! (...)

No hi ha ninguna raó per a escriure è, contra la fonètica de tot el Regne de València que pronuncia València. I que pronuncien en la fonètica catalana València, com en la mallorquina pronuncien Valenci. Cal escriure i pronunciar València...

En l'edició de 1980 de la *Gramàtica* de Fontelles, Garcia i Lanuza el topònim se troba escrit sempre *València*, ab e tancada, en totes les ocasions que el topònim és citat en l'obra¹⁸.

En l'edició de 1982 de la *Gramàtica* de Fontelles, Garcia i Lanuza s'arreplegà ya la supressió de l'accentuació gràfica, que perdurà en les gramàtiques dels mateixos autors de 1987 i 1996 i en la *Gramàtica normativa* de mossén Guinot; el topònim s'escrivia llavors *Valencia*, per la qual raó no es senyalava si la **e** havia de ser pronunciada tancada o oberta. No obstant això, pot seguir-se la consideració de la vocal com a tancada en algunes obres que estudiaven la fonètica valenciana, com ara la del propi Guinot o la de Boronat Gisbert, abdós indicant la pronunciació tancada de la **e** en valencià¹⁹.

¹⁶ Valor, 1966:31-32, 1973:25-26 i 1977:31-32.

¹⁷ Adlert, 1977:103.

¹⁸ En les pàgines d'esta obra 34, 66, 98, 107, 113 (dos voltes), 127 (quatre voltes), 129 (dos voltes), 132, 133 (tres voltes), 134, 135 (dos voltes), 136 (tres voltes) i 143 (quatre voltes).

¹⁹ Guinot, 1984:215 i Boronat, 1997:66.

Ab la recuperació de l'accentuació gràfica en les *Normes de la RACV* en 2003 ha segut possible visualisar novament l'accent tancat de *València*²⁰, front a uns atres texts que, com la *Gramàtica* del IIFV²¹ mostraven directament en sa portada la grafia ab l'accent obert.

Darrerament, en el mateix sentit que tot el restant d'autors que s'han detingut a observar el timbre d'esta e, més allà de la simple adopció d'un determinat criteri, també Josep Saborit ha aportat la seua opinió²²:

Noteu que en el topònim València tots els dialectes tradicionals valencians conserven la [e] etimològica, València, potser pel fet que els topònims solen resistir més les innovacions fonètiques.

En definitiva, en este repàs havem vist una arplega de les opinions en torn del topònim *València* d'aquells qui podem considerar *autoritats* més significatives de l'estudi del valencià dels últims 125 anys. Despuix d'estes opinions no cap atre que fer-se el mateix preguntat que un dia se feu Josep Nebot: *¿quousque tandem?*. Més encara quan en 2005, abans que la AVL aprovara oficialment la grafia ab la **e** oberta en els seu *Corpus toponímic valencià*, la Secció de Llengua i Lliteratura Valencianes de la RACV ya redactà un informe que concloïa clar i ras²³:

Totes les autoritats llingüístiques de diferents tendències reconeixen que el topònim València es pronuncia en e tancada, com ho fan la AVL i la Real Acadèmia de Cultura Valenciana. És inexplicable que si existix este consens a l'hora de reconéixer la fonètica del topònim, s'haja trencat per part de la AVL adoptant una ortografia que reflectix la pronunciació catalana del topònim, subjugant la fonètica valenciana a l'ortografia catalana.

El cas d'este topònim, com el d'unes atres paraules o estructures de la llengua, segons manera ha devingut inexplicablement un tabú per ad alguns responsables de la política llingüística valenciana, quan difícilment se pot sostindre que per a la ciència puguen haver-ne, de tabús.

²⁰ RACV, 2005a:64. També en la publicació del *Estàndart oral valencià* de la RACV s'ha senyalat l'excepció de la pronunciació tancada de la **e** de *València* a la pronunciació en general oberta de la terminació **-ència** (RACV, 2005b:73).

²¹ IIFV, 1996, v.gr. en sa portada.

²² Saborit, 2009:33.

²³ Pot consultar-se en internet: http://www.llenguavalenciana.com/_media/documents/informes/valencia.pdf

Difícilment se pot consensuar els diferents punts de vista científics sobre una mateixa realitat quan se vol excloure de la discussió *tabús* que per uns interessos no precisament científics, sino més aïna polítics, se volen impondre a pesar de la reiterada constatació de la realitat.

Deures pendants.

Adés nos havem referit al cas de **-iste** i **-ista**, reconegut fa poc de temps pel model de llengua oficial. És un eixemple més de la falta de reconeiximent des del sector unitariste del paper jugat pels escriptors de l'ortografia de la RACV a l'hora d'arreglar i fer digne d'un model de llengua literari el valencià viu, que en este cas com en uns atres haguera caigut segurament en desgràcia i haguera quedat fòra de qualsevol reconeiximent per al valencià escrit.

Havem volgut constatar aspectes negatius que el valencianisme en torn de la RACV i LRP mostra i que llastren la seua percepció pública. No obstant això, s'ha de destacar també els aspectes positius que concorren en tota la llabor duta a terme per a estudiar la llengua, dignificar-la i dotar-la de ferramentes útils per al seu conreu.

A sovint els prejuïns falsos escampats malintencionadament volen fer entendre que des del sector de la RACV se pretén curiosament torpedejar l'us del valencià, com si se tinguera l'interés que la llengua s'usara manco. Encara menys d'allò que el model oficial i la política llingüística dels diferents governs de la Generalitat ha conseguit que s'utilise, caldria dir. Tal actitud nega l'obra de la Secció de Llengua de la RACV per a dignificar el conreu de l'idioma, ab aportacions com l'últim *Diccionari General*. L'oblit sistemàtic de les aportacions que des de mètodos científics i des de la discrepància s'han fet des d'este sector són incompatibles ab un plantejament rigorós, obert i *pròpiament científic* de realitat de les coses.

Moltes voltes esta falta de reconeiximent se deu únicament a que s'anteponen els prejuïns i les desqualificacions per davant d'una valoració rigorosa de les propostes, la qual cosa ha dut a que entre nosatres no hi ha hagut mai realment —a lo manco en les últimes dècades— un debat del model llingüístic, sino simplement l'imposició de l'u o l'atre. No obstant això, sense un reconeiximent mutu del treball que ab major o menor fortuna s'ha realisat per a dignificar el valencià no és possible plantejar cap de consens. Evidentment, sense un reconeiximent del *contrari* no hi ha cap d'opció de resoldre les diferències, i eixa era una premissa que encara a hores d'ara es dona ab molta tebiea i només des d'alguns sectors de la doctrina oficial; des de la AVL encara no s'ha impulsat cap manifestació de reconeiximent de la tasca feta des del valencianisme llingüístic de la RACV i LRP, fòra d'algunes participacions puntuals en alguna jornada.

Els autors del sector oficialiste més proclius a un reconeixement de la tasca llingüística de la Secció de Llengua i Cultura Valencianes de la RACV i dels Cursos de Lo Rat Penat i inclús les forces polítiques més pròximes, per les seues arraïls, ad estes institucions han vingut a concloure que l'entitat normativa del valencià deu ser la AVL. Admetent la necessitat d'entesa entre els dos sectors, no reclamen ni proposen la creació d'una institució intermija, sino que aposten per l'Acadèmia de la Generalitat, en qualsevol cas. Alguns, no obstant això, reclamen al mateix temps un nou impuls de la AVL que vire la trayectòria que du des de la seua creació. La AVL ha segut una institució acadèmica ab un evident i conegut intervencionisme polític, inclús a l'hora de triar els seus acadèmics o de pendre decisions importants. Això li ha llevat força, també de cara a la pròpia image cap a l'exterior que oferix l'institució. No és una qüestió supèrflua, perque en el cas del valencià els tèrmens de política i llingüística s'han barrejat a sovint més per a fer política que no per a fer llingüística. En la mateixa *Gramàtica Normativa Valenciana* de la AVL hi ha mostres d'açò mateix, quan se somet la realitat llingüística valenciana, entesa com a llengua o entesa com a dialecte, igual té, a directrius polítiques de convergència idiomàtica ab el català barceloní que no tenen res a vore ab l'estudi científic si es vol del valencià. Tot això supon un inconcebible vetigal a l'hora de formar i impulsar un model de llengua valencià, ab tota l'harmonia que es vullga ab el català, el balear i totes les atres llengües d'oc. Eixos *tabús* són inexplicables i justifiquen els dubtes que generen aquells per als qui és més important preservar l'objectiu de destí en lo universal de *l'unitat* per damunt inclús de l'us. És intolerable —com ha denunciat **Obduli Jovaní**— que hi haja qui està més interessat en salvaguardar l'unitat de la llengua que no en salvaguardar la pròpia llengua.

Tampoc té realment massa trellat pretendre realçar les diferències a qualsevol preu molt per damunt de la pròpia realitat de la llengua. Tan criticable pot ser forçar un model antinaturalment convergent com divergent; al remat és una opció política, pero en estes baralles, entre inseguretats induïdes i coentors, anem perdent usuaris i no n'atraurem de nous.

Al remat, l'ortografia és un convencionalisme reconegut per tot lo món, pero la morfologia i la sintaxis no ho és, i des del moment en que s'admet com ya s'admet obertament que no és possible aplicar un mateix model de llengua ací i allà, s'està reconeixent que eixa *unitat* és ben relativa. Potser en la llengua migeval l'unitat era més real i un mateix model de llengua podia ser vàlit per als escriptors catalans, valencians i balears, pero cal recordar que d'això han passat ya cinccents anys, i clar està que no han passat debades.

De la mateixa manera que per als escriptors d'este sector se pot fer costera amunt la comprensió de la posició que en la nostra societat ocupa a hores d'ara el model de llengua de la RACV, d'atra banda, també és comprensible que la consciència de la necessitat d'un model valencià que fa tambalejar els fonaments *unitaristes* és a voltes poc digerible per als qui han cregut el contrari,

que no hi havia possibilitat d'un model valencià propi lliterari i cult distint de l'irradiat des del IEC. Entre el desfici i l'amargor, la *Gramàtica Normativa Valenciana* respon ad eixe difícil glop i ha tractat d'incloure un model valencià que reconega les seues característiques, no diré ja particularitats, pero a l'hora incloent innecessàriament referències a característiques no pròpies, que no per haver segut usades per *alguns sectors* han de passar a ser considerades pròpies d'un *model valencià*. Al mateix temps, s'han reiterat els mateixos prejuïns que arraconen les formes pròpies valencianes als registres coloquials i poc formals, castrant allò que s'exigix de la AVL: un model valencià harmònic ab el restant de llengües germanes, pero sense concessions a formes no valencianes; que s'impulse eixe model i s'exigisca, sense les indeterminacions de la postura actual de la AVL. No es parla de discutir l'orige de la llengua ni del número i orige dels repobladors que acompanyaren a Jaume I, sino a soles de la necessitat social d'un model de llengua propi respectuós ab la nostra realitat llingüística *de la Sénia ençà* i del tancament de files en torn d'eixe model propi.

Un consens, no és talmateix una capitulació; porque fins ara l'actitut oficial de l'institució creada políticament per a la *solució del conflicte* no ha fet més que posar vetigals a la que hauria d'haver segut la seua primordial preocupació, de la qual més aïna s'ha desinteressat.

L'idea de fornir de riquesa a la llengua acceptant qualsevol cosa que es diga en el *domini*, en eixe model de koiné on el valencià mig difícilment se reconeix, nos ha dut a pesar de tot a una minva de l'us social del valencià. Que quan més mijos i més recursos s'ha tingut en la nostra història moderna per a impulsar l'us del valencià siga el moment en que més s'ha apocat el seu us és per a mirar-s'ho sense por a les autocrítiques.

A modo de conclusió.

Hi hagué un temps quan la doctrina d'algú volgué fer creure que es podria construir este *país* contant només ab una part d'ell i bandejant l'atra; un temps i una doctrina que nos ha dut sense cap de dubte a un conflicte devingut aixina inevitable, encorajat i sostingut per bona cosa d'interessos, massa voltes ben poc valencians, pero sobretot nos ha conduït a la castellanisació i a la desvalencianisació de la nostra societat.

La seguida que la qüestió du en l'actualitat és insostenible. La situació actual arracona al sector de la RACV i al mateix temps trau les colors a la AVL, fent cada vegada més palés el seu fracàs.

S'han alçat veus que reclamen un model valencià usat exclusivament i impulsat des de la AVL com a orgue codificador, assumit per tots els qui creuen en un futur en valencià per al poble valencià. Alguns tracten d'obrir pas a una solució per a l'assucac on havem caigut o on nos

havem deixat espentar, on se tinga en conte la realitat de l'idioma pero també les evidències de la realitat derivada del marc legal i del sistema educatiu. Les sifres parlen elles a soles; pero sempre hi ha uns mínims que permetran salvar o no el regomello raonable, si és possible encara —que també és lícit dubtar-ho— reconduir anys balafiats i expectatives fallides.

Parlant de *consens* i *futur*, cada u podrà pensar lliurement allò que millor crega, valorant flexions, reflexions, certituts i cessions, si cal un consens que garanteix el compliment d'unes expectatives mínimes del futur de tots per a la nostra societat. En això, lo ben cert és que no pot obviar-se a quina situació nos ha dut el camí seguit fins ara. Parafrasejant a Meursault, el personage creat per **Camus**, potser no sapiam encara lo que ens convé, pero sí sabem ya lo que segur que no ens convé.

Bibliografia

ACADÈMIA DE CULTURA VALENCIANA

Vid. REAL ACADÈMIA DE CULTURA VALENCIANA.

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (AVL)

2006 Gramàtica normativa valenciana. Ed. Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. Colecció Textos normatius, 2. València, 2006.

ADLERT NOGUEROL, Miquel

1977 En defensa de la llengua valenciana. Perqué i cómo s'ha d'escriure la que es parla. Ed. Del Cénia al Segura. València, 1977.

BORONAT i GISBERT, Josep

1997 *Fono. Introducció a la fonologia valenciana*. Ed. Lo Rat Penat. Colecció *Didàctica*, 6. València, 1998. Premi Extraordinari *Excm. Ajuntament de València* en els *CXIV Jocs Florals de la Ciutat i Regne de València*, celebrats en 1997.

FERRANDO FRANCÉS, Antoni

- 1998 *Josep Giner i Marco. Obra filològica (1931-1991)*. Pròlec de Joan Coromines. Ed. Denes Editorial. Col. *Estudis del valencià actual*. Paiporta, 1998.

FERRER PASTOR, Francesc

- 1994 Gramàtica valenciana. Pròlec d'Emili Casanova. Ed. Denes Editorial. Paiporta, 1994.

FONTELLES FONTESTAD, Antoni, GARCIA BRU, Laura i LANUZA ORTUÑO, Joaquim.

- 1980 Gramàtica de la llengua valenciana. Nivell elementàl. Ed. Paraval SA. València, 1980.
- 1982 Gramatica de la llengua valenciana. Nivell elemental. Ed. Paraval SA. València, 1982.
- 1987 Gramatica de la llengua valenciana. Ed. Del Cenia al Segura. València, 1987.
- 1996 Gramatica de la llengua valenciana. Ed. Lo Rat Penat. València, 1987.

FORNÉS i PÉREZ-COSTA, Lluís

- 2010 La llengua valenciana i el diasistema occitano-romànic. Ed. Oc-València. Col. Després de la batalla, 1. València, 2010.

FULLANA MIRA, Lluís

- 1915 Gramàtica elemental de la llengua valenciana. Pròlec de Teodor Llorente Falcó. Impr. Doménech. València, 1915.
- 1921 Vocabulari ortogràfic valencià castellà. En especial, la seua Introducció. Ed. Edeta. València, 1921.
- 1922 Compèndi de la gramàtica valenciana. Impr. De la viuda de R.Ortega. València, 1922.
- 1932 Ortografia valenciana. Fonamentada en les etimologies d'esta llengua, en los principis i lleis d'evolució, i en les autoritats dels clàssics valencians. Impr. La Semana Gráfica. València, 1932.

GINER i MARCO, Josep

- 1956 Exposició de l'ortografia que precedix al Diccionari de la rima de Francesc Ferrer Pastor. Inclosa en Ferrando, 1998:167-202.

GUINOT i GALAN, Josep Maria

- 1983 Fonetica de la llengua valenciana. Ed. Valencia 2000. València, 1984.
- 1987 Gramatica normativa de la llengua valenciana. Pròlec de Joan Gil Barberà. Ed. Lo Rat Penat. Col. Didactica. València, 1987.

INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA (IIFV)

- 1995 Gramàtica valenciana. Dir. Josep Lacreu. Quarta edició, octubre de 1996. Ed. Bromera. Conselleria de Cultura, educació i ciència. Colecció Materials, 2. Barcelona, 1996.

LLOMBART, Constantí (*seudònim de NAVARRO LLOMBART, Carmel*)

- 1887 Ensayo de ortografía lemosino-valenciana. Inclòs com a prefaci a la tercera edició del Diccionario valenciano-castellano de Josep Escrig i Martínez [Diccionari Escrig-Llombart]. Ed. Librería de Pascual Aguilar. València, 1887.

LO RAT PENAT (LRP)

- 1976 Gramàtica de la llengua valenciana amb activitats per la Secció de Cursos de Llengua Valenciana. Ed. Lo Rat Penat. Publicacions dels Cursos de Llengua i Literatura Valenciana de "Lo Rat Penat", 32. València, 1976.
- 1977 Gramàtica de la llengua valenciana amb activitats per la Secció de Cursos de Llengua Valenciana. Segona edició. Ed. Lo Rat Penat. Publicacions dels Cursos de Llengua i Literatura Valenciana de "Lo Rat Penat", 32. València, 1977.

NEBOT i PÉREZ, Josep

- 1894 Apuntes para una gramática valenciana popular. Impr. Ripollés. València, 1894.
- 1910 Tratado de ortografía valenciana clásica. Pròlec de Teodor Llorente Olivares. Impr. J. Aguilar, Editor. València, 1910.

ORTIN BENEDITO, Bernat

- 1918 *Gramàtica valenciana (nocions elementals) per a les escoles de primeres lletres*. Ed. Editorial Valenciana SA. València, 1918.

REAL ACADÈMIA DE CULTURA VALENCIANA (RACV) [abans CCV i ACV].

- 1979 Ortografia. Ed. ACV. Secció de Llengua i Literatura. València, 1979.
- 1981a Documentació formàl de l'ortografia de la llengua valenciana. Ed. ACV. Secció de Llengua i Literatura. València, 1981.
- 1981b Ortografia (2ª edició, revisada). Ed. ACV. Secció de Llengua i Literatura. València, 1981.
- 2005a Ortografia de la llengua valenciana. Dins de Ortografia de la llengua valenciana i Estàndart oral valencià, publicat en la Sèrie Filològica, núm. 27, Ed. RACV. Secció de Llengua i Lliteratura Valencianes. València, 2005.
- 2005b Estàndart oral valencià. Dins de Ortografia de la llengua valenciana i Estàndart oral valencià, publicat en la Sèrie Filològica, núm. 27, Ed. RACV. Secció de Llengua i Lliteratura Valencianes. València, 2005.
- 2007 *Informe de la Secció de Llengua i Lliteratura Valencianes de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana sobre la 'Gramàtica Normativa Valenciana' de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua*. Ed. RACV. València, 2007.
- 2010 Diccionari general de la llengua valenciana. Dir. Voro López i Verdejo. Ed. RACV. València, 2010.

REVEST i CORZO, Lluís

- 1930 *La Llengua valenciana. Notes per al seu estudi i conreu*. Ed. Societat Castellonenca de Cultura. Colecció Biblioteca de contemporanis, III. Castelló de la Plana, 1930.

SABORIT VILAR, Josep

2009 Millorem la pronúncia. Ed. Acadèmia Valenciana de la Llengua. Colecció Recerca, 11. València, 2009.

SANCHIS GUARNER, Manuel.

1950 Gramàtica valenciana. Pròlec de Francesc de B. Moll. Ed. Torre. València, 1950.

SALVADOR i GIMENO, Carles

1933 Vocabulari ortogràfic valencià. Precedit d'una Declaració i Normes ortogràfiques. Ed. L'Estel. Colecció Quaderns d'Orientació Valencianista, II. València, 1933.

1934 Lliçons de gramàtica. Volum 1. Ortografia Valenciana amb exercicis pràctics. Ed. L'Estel. Colecció Quaderns d'Orientació Valencianista, V. València, 1934.

1951 Lliçons de gramàtica valenciana amb exercicis pràctics. Ed. Lletres valencianes. Núm. 7. València, 1951.

1959 *Gramàtica valenciana amb exercicis pràctics*. (Pòstum). Ed. Lo Rat Penat. *Publicacions dels Cursos de Llengua i Literatura Valenciana de "Lo Rat Penat"*, 7. Tercera edició, revisada per la *Secció de Filologia de Lo Rat Penat*. València, 1959.

SARAGOSSÀ i ALBA, Abelard

2007 Reivindicació del valencià. Una contribució. Ed. Tabarca Llibres. València, 2007.

VALOR i VIVES, Enric

1966 Curso de lengua valenciana. Ed. L'autor. València, 1966.

1973 Curso medio de gramática catalana referida especialmente al País Valenciano. Ed. Editorial Gorg. València, 1973.

1977 Curs mitjà de gramàtica catalana referida especialment al País Valencià. Ed. 3i4. Col. Papers bàsics, 5. València, 1977.

Tots els drets reservats. El contingut d'esta revista està protegit per la llei, la qual estableix penes de multes i inclús presó, además de les corresponents indemnizacions per danys i perjuïns, per als qui reproduïquen o plagien, de forma total o parcial una obra artística, literària o científica, o la seua transformació, interpretació o eixecució artística fixada en qualsevol classe de suport o comunicada per qualsevol mig, sense el preceptiu consentiment i autorisació dels autors.

La present revista s'edita exclusivament en format electrònic, per a la seua difusió lliure i gratuïta. Per *difusió* s'entén:

- La seua visualisació en qualsevol mig electrònic.
- L'enllaç a la seua direcció URL en qualsevol pàgina web (mencionant la seua procedència).
- La seua impressió en paper per a us exclusivament particular.
- La posta a disposició de la revista per a terceres persones, en les mateixes condicions.
- La seua comunicació pública per mijos electrònics.

Queda absolutament prohibida la seua venda o la seua impressió en sèrie sense l'autorisació expressa de l'**Associació d'Escriptors en Llengua Valenciana**.

Il·lustracions del present número: **Francesc Liern Solaz**.

© Associació d'Escriptors en Llengua Valenciana.

ISSN: 2172-5810.